

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 18431/2022
16.03.2023. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Радославе Мађаров, Весне Станковић и Зорице Булајић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији су пуномоћници Миодраг Јанковић и Тамара Јанковић адвокати из ..., против тужене Републике Србије (корисник буџетских средстава Високи савет судства - Привредни суд у Пожаревцу), коју заступа Државно правобранилаштво - Одељење у Пожаревцу, ради накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 61/22 од 16.06.2022. године, у седници већа одржаној дана 16.03.2023. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 61/22 од 16.06.2022. године.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 61/22 од 16.06.2022. године и пресуда Основног суда у Пожаревцу Прр1 393/20 од 04.10.2021. године у првом и трећем ставу изреке и у том делу предмет **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Пожаревцу Прр1 393/20 од 04.10.2021. године, ставом првим изреке, обавезана је тужена да на име имовинске штете по основу повреде права на суђење у разумном року исплати тужиоцу износ од 632.887,61 динар са законском затезном каматом од 22.10.2020. године до исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужена на исплату законске затезне камате на износ од 632.887,61 динар почев од 22.10.2010. године до 21.10.2020. године. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да на име накнаде трошкова поступка исплати тужиоцу износ од 61.500,00 динара у року од осам дана од дана пријема пресуде, са законском затезном каматом у случају доцње од дана извршности одлуке до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гжрр 61/22 од 16.06.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена пресуда Основног суда у Пожаревцу Прр1 393/20 од 04.10.2021. године у првом и трећем ставу изреке. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова поступка поводом изјављене жалбе.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију предвиђену чланом 404. ЗПП (посебна ревизија) због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешне примене материјалног права и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

По оцени Врховног касационог суда, посебна ревизија тужене је дозвољена ради уједначавања судске праксе у споровима за накнаду материјалне штете изазване повредом права на суђење у разумном року, због ненаплаћених новчаних потраживања у стечајном поступку која не потичу из радног односа тужиоца и стечајног дужника.

Из тог разлога, на основу члана 404. ЗПП, одлучено је као у првом ставу изреке.

Одлучујући о изјављеној ревизији у складу са чланом 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужене основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Битна повреда одредаба парничног поступка из тачке 12. става 2. тог члана, на коју се указује наводима тужене да је изрека побијане пресуде супротна образложењу и стању у списима, као и да су дати резлози нејасни и противречни није законски разлог за ревизију (члан 407. став 1. тачка 2. ЗПП). Наводи ревидента о битним повредама одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. ЗПП учињеним у другостепеном поступку, су паушални јер није означена ни једна процесна одредба коју је другостепени суд неправилно применио или пропустио да примени.

Према утврђеном чињеничном стању, решењем Привредног апелационог суда Рж Ст 1631/2020 од 09.09.2020. године преиначено је решење Привредног суда у Пожаревцу Р4 Ст 172/20 од 20.05.2020. године и утврђено да је предлагачима, поред осталих и тужиоцу, повређено право на суђење у разумном року у предмету Ст 572/10. У означеном предмету Привредног суда у Пожаревцу води се поступак стечаја Друштвеног предузећа „Фабрика шећера“ из Пожаревца. Тужиоцу је у том поступку признато потраживање у износу од 776.779,35 динара. Ово новчано потраживање признато је тужиоцу на основу решења Општинског суда у Пожаревцу Р. 633/92 од 30.06.1994. године и решења Округног суда у Пожаревцу Гж. 1348/94 од 31.10.1994. године. Тим решењима стечајни дужник је обавезан да предлагачима ББ, ВВ, ГГ и ДД исплати накнаду за одузето земљиште у укупном износу од 43.974,00 динара са каматом по стопи која се плаћа на орочене штедне улоге зависно од трајања периода за који се камата плаћа (за период од доношења решења до његове правноснажности) и законском затезном каматом од истека рока за исплату (15 дана од правноснажности) до исплате. Тужилац је законски наследник покојног ЂЂ, сина покојне ДД који је решењем О.1312/09 од 04.04.2009. године оглашен за наследника њене заоставштине. Тужиочева правна претходница је са ГГ и ББ покренула извршни поступак против стечајног дужника ради наплате новчаног потраживања - накнаде за одузети део земљишта, досуђене у ванпарничном поступку. Предложено извршење одређено је решењем о извршењу Општинског суда у Пожаревцу И. 1294/94 од 24.11.1994. године. Тужилац је у стечајном поступку, на основу решења о главној деоби од 19.09.2016. године, наплатио део признатог потраживања у износу од 143.891,74 динара.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је применом члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и

члана 1. став 1. Протокола 1. уз Европску конвенцију, чланова 32, 35. и 58. Устава Републике Србије, чланова 22, 26. и 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року и члана 155. Закона о облигационим односима делимично усвојио тужбени захтев. По становишту тог суда, стечајни дужник је друштвено предузеће и зато није потребно утврђивати постојање узрочно-последичне везе између настале материјалне штете - ненаплаћеног новчаног потраживања тужиоца у стечајном поступку и повреде права на суђење у разумном року у том поступку, и у случају када се не ради о ненаплаћеном потраживању из радног односа.

Другостепени суд је одбио жалбу тужене и потврдио провстепену пресуду. По становишту тог суда, тужбени захтев је основан јер се ради о новчаном потраживању накнаде за бесправно одузето земљиште, које је од егзистенцијалног значаја за тужиоца и које није у потпуности намирено након скоро 30 година од његовог утврђења, ни у извршном ни у стечајном поступку, због чега је флагрантно повређено тужиочево право на имовину загарантовано чланом 58. Устава Републике Србије.

По становишту ревизијског суда, основани су наводи тужене да је материјално право у овом спору погрешно примењено и да зато чињенично стање није у потпуности утврђено.

Тужилац је, доношењем решења којим је усвојен његов приговор за убрзање стечајног поступка, сагласно члану 22. Закона о заштити права на суђење у разумном року стекао право на правично задовољење и право да у складу са чланом 31. став 1. тог закона поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовнискe штете изазване повредом права на суђење у разумном року. О основаности или неоснованости таквог тужбеног захтева одлучује се применом правила из наведеног закона и Закона о облигационим односима.

Одредбом члана 31. став 3. Закона о заштити права на суђење у разумном року предвиђена је објективна одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року. Објективна одговорност штетника настаје независно од кривице, само на основу објективних услова - штете и узрочне везе. И Закон о облигационим односима обавезује на накнаду штете само оног ко „проузрокује“ штету (члан 154. став 1). Узрочна веза се, по претежном становишту у новијој правној теорији и пракси, оцењује по теорији тзв. „адекватне узрочности“. По тој теорији узрок штете је само онај догађај чијем редовном дејству одговара конкретна штета, односно који је по својој природи адекватан тој штети. Узрочну везу доказује оштећени који тражи накнаду штете, осим ако је штета настала у вези са опасном ствари и опасном делатношћу, када постоји законска претпоставка да штета потиче од те ствари, односно делатности (члан 173. Закона о облигационим односима).

Правило о објективној одговорности, примењено на случај накнаде материјалне штете изазване повредом права на суђење у разумном року, не значи да је утврђењем повреде тог права тужилац стекао право на накнаду те штете коју је тужена држава дужна да му надокнади. Тужилац мора и доказати да је тражена штета проузрокована повредом права на суђење у разумном року, односно да је повреда тог права адекватан узрок настале штете. По становишту ревизијског суда, адекватна узрочна веза између ненаплаћеног потраживања тужиоца у стечајном поступку и повреде права на суђење у разумном року постојала би ако би се утврдило да је стечајни дужник у време када је покренут поступак стечаја имао имовину довољну да се тужилац, уз поштовање

редоследа наплате, могао намирити да је стечајни суд ефикасно поступао и у разумном року предузимао делотворне радње у циљу намирења поверилаца стечајног дужника.

Следствено изложеном, није прихватљиво становиште нижестепених судова да у овом случају није било потребно утврђивати узрочно-последичну везу између тражене накнаде материјалне штете и повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку. Та чињеница је морала бити утврђена, а терет доказивања адекватне узрочне везе, сагласно члану 231. став 2. ЗПП је на тужиоцу, као странци која тврди да има право на накнаду имовинске штете чији је узрок повреда права на суђење у разумном року.

Начело диспозиције странака прописано чланом 7. ЗПП не значи потпуну пасивност суда. Према члану 313. тог закона, суд ће постављањем питања да се стара да се у току рсправе пруже потребна објашњења да би се утврдиле чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева (члан 7. став 2).

Тужиочево новчано потраживање, признато и ненаплаћено у потпуности у стечајном поступку, чини накнада одређена његовој правној претходници по одредбама Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа („Службени гласник Републике Србије“ број 18/91 и 20/92). Према одредби члана 12. став 1. и 2. тог закона, у случају кад ранијем сопственику по одредбама тог закона припада право на новчану накнаду за одузето земљиште, исплата накнаде пада на терет организације која користи земљиште у моменту одређивања накнаде, односно организације која је то земљиште отуђила из друштвене својине и оно се сада налази у приватној својини. Међутим, сходно ставу 3. означене одредбе, у случају када организација није у могућности да исплати новчану накнаду из става 1. и 2. тог члана, обавезу исплате накнаде извршиће општина, а ако и она то није у могућности, ту обавезу извршиће Република Србија.

Правна претходница тужиоца је још 1994. године покренула извршни поступак против стечајног дужника ради наплате тог новчаног потраживања и решење о извршењу је донето 24.11.1994. године. Исход тог извршног поступка није познат, а та чињеница би могла бити од значаја за одлуку у овом спору. Наиме, ако извршење ради наплате досуђене накнаде није могло бити спроведено према стечајном дужнику, обвезнику исплате накнаде по извршној исправи и услед тога поступак извршења правноснажно обустављен, поверилац је своје новчано потраживање могао остварити у новом извршном поступку покренутом на основу исте извршне исправе против општине, као првог законског супсидијерног дужника, односно Републике Србије као другог законског супсидијерног дужника, у смислу члана 12. став 3. наведеног закона.

Из ових разлога, нижестепене пресуде су морале бити укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновљеном суђењу првостепени суд ће одлуку о основаности тужбеног захтева донети након утврђења чињеница битних за постојање узрочно-последичне везе између тражене материјалне штете и повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку, које је тужилац дужан доказати. Такође је на основу члана 313. ЗПП неопходно разјаснити чињенице везане за исход извршног поступка покренутог

против стечајног дужника ради наплате тог новчаног потраживања, јер ако је извршни поступак обустављен због немогућности наплате тужилац има могућност да своје новчано потраживање наплати независно од поступка стечаја, покретањем извршног поступка против Општине Пожаревац као законског супсидијерног дужника обвезника исте накнаде за одузето земљиште.

Са свега наведеног, на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у другом ставу изреке.

**Председник већа - судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић